

Tekst uitgesproken voor het Stedelijk Museum Amsterdam, 1958

De abstracte kunstenaar, voor zover men dit verouderde woord nog kan toepassen op de creatieve mens van heden, bevindt zich op het ogenblik in een duistere positie. De artistieke playboys met hun filmster-allures vervalsen voor het publiek het beeld van de culturele revolutie waaraan hij deelneemt, terwijl de opkomende industriële cultuur van zijn werk gebruik maakt, zonder hem te erkennen noch erin te kennen.

Zo zet hij zijn experimentele arbeid voort, al bijna sinds een halve eeuw, in de stilte van zijn werkplaats en hoewel zijn invloed groot is, wordt zijn activiteit niet of nauwelijks gekend.

Echter, terwijl de laatste figuranten uit het individualistische tijdperk zich voor het voetlicht verdringen, werden de décors gewisseld. Een nieuwe cultuur is reeds aan het ontstaan terwijl de oude nog tekenen van leven vertoont. In deze chaotische fase is het moeilijk wat bruikbaar en positief is te scheiden van wat negatief en te verwerpen is. Surrealisme, en neoplasticisme, expressionisme en constructivisme staan tegenover elkaar en betwisten elkaar een aandeel in de nieuwe cultuur.

In deze onzekerheid en twijfel is na de oorlog de experimentele geest opgekomen, die in plaats van het parti-pris, de expérience laat beslissen; die de ervaring van de daad stelt boven de juistheid van de gedachte. Door deze geest heb ik mij de laatste 15 jaar in mijn werk laten leiden en zij heeft mij door de meest gevarieerde gebieden gevoerd. De experimentele gedachte is een reactie op het overhaaste proclameren van een stijl in de voorafgaande fase, en is onverenigbaar met welke stijl of kunst ook, vooral met de contradictie die men ten onrechte wel in Holland eens experimentele kunst noemt.

Wie gelooft in een nieuwe opkomende cultuur, en vele tekenen geloof ik, wijzen daarop, kan beter helemaal niet over kunst spreken. Dit woord is al teveel gecompromitteerd, en bovendien is kunst iets dat veeleer afwezigheid van cultuur veronderstelt, aangezien in een werkelijke cultuur een creatieve daad niet zoiets uitzonderlijks is dat ze kunstig wordt genoemd.

Deze experimentele periode kenmerkt zich door een zeker destructivisme. Vorm kan alleen ontstaan in een proces waarin ook wordt afgebroken. Waar gebouwd wordt, wordt gebroken. Iedere schepping is tegelijkertijd een vernietiging. Alles wat tot stand komt balanceert op de rand van het niets. Mijn klimaat is de zelfkant van de kunst, waar creatie en destructie elkaar raken.

Mijn waarheid bestaat uit twee delen, en die zijn elkaars tegengestelde. Mijn activiteit is een onophoudelijk opbouwen en weer afbreken.

Mijn ideaal is niet de absolute harmonische vorm, maar de bewegende vorm, de vorm die geboren wordt en sterft, de relatieve vorm.

Wat ik zoek, is la forme informe, de onbepaalde vorm, de vorm met duizend gezichten, de vorm zonder begin en zonder eind, zonder grenzen, de vormloze, de onzichtbare vorm, de eeuwig herhaalbare, eeuwig variabele, maar nooit herkenbare vorm.

Ongepubliceerd typoscript van Constant (RKD, archief Constant), geschreven ten behoeve van audiodocumentatie in het Stedelijk Museum, Amsterdam, voorjaar 1958. Het audiobestand bevindt zich in het archief van het Stedelijk Museum, Amsterdam.

Published in the catalogue *Constant. A Space in Colour* for the similarly named exhibition at the Cobra museum of modern art in Amstelveen from 28 May-25 September 2016.